

*Секція: Право*

**Коновалова Надія Тарасівна**

*аспірант*

*Львівського університету бізнесу та права*

*м. Львів, Україна*

**Науковий керівник:**

**Скриньковський Руслан Миколайович**

*кандидат економічних наук, доцент, професор кафедри*

*Львівський університет бізнесу та права*

*м. Львів, Україна*

## **НЕПОВАГА ДО СУДУ І СУДДІ: СПІРНІ ПИТАННЯ ТЛУМАЧЕННЯ**

Як відомо, принцип незалежності і недоторканості судді закріплений у ст. 126 Конституції України [1], якою заборонено вплив на суддів у будь-який спосіб, а частиною 4 ст. 129 Конституції України [1] закріплено правову норму, відповідно до якої за неповагу до суду (судді) винні особи притягаються до юридичної відповідальності. В контексті цього з'ясовано, що застосування такої відповідальності передбачена також і іншими нормативно-правовими актами України [2].

Так, Законом України “Про судоустрій і статус суддів” (від 02.06.2016 р. № 1402-VIII) [3], визначено організацію судової влади та здійснення правосуддя в Україні. Тут варто також відмітити, що у ст. ст. 6, 50 цього Закону зазначено, що [3]: 1) “Здійснюючи правосуддя, суди є незалежними від будь-якого незаконного впливу. Суди здійснюють правосуддя на основі Конституції і законів України та на засадах верховенства права” (п. 1 ст. 6); 2) “Втручання у здійснення правосуддя, вплив на суд або суддів у будь-який

спосіб, неповага до суду чи суддів, збирання, зберігання, використання і поширення інформації усно, письмово або в інший спосіб з метою дискредитації суду або впливу на безсторонність суду, заклики до невиконання судових рішень забороняються і мають наслідком відповідальність, установлену законом” (п. 3 ст. 6); 3) “Прояв неповаги до суду чи судді з боку осіб, які є учасниками процесу або присутні в судовому засіданні, має наслідком відповідальність, установлену законом” (ст. 50) [3].

За результатами дослідження [2; 4] вважаємо, що базовим нормативно-правовим актом у системі актів законодавства України з питань притягнення до юридичної відповідальності за неповагу до суду є Кодекс України про адміністративні правопорушення (КУпАП) [5], зокрема положення ст. 185-3 КУпАП [5], яка: 1) передбачає адміністративну відповідальність за прояв неповаги (явну зневагу) до суду; 2) містить конкретний перелік діянь, які свідчать про неповагу до суду, включаючи наслідки (санкції) за їх вчинення, тощо. Поряд з тим, у ст. 2 КУпАП зазначено, що “законодавство України про адміністративні правопорушення складається з цього Кодексу та інших законів України” [5].

В контексті цього, тут доцільно погодитись із твердженням Л. Остафійчук [4] про те, що в процесі правозастосовної практики в Україні виникають реальні проблемні питання щодо правильного сприйняття (розуміння), тлумачення і/або належного застосування тих чи інших правових норм. З огляду на це (з метою з’ясування спірних питань тлумачення) звернімося до деяких (окремих) аспектів (за проблемою) та конкретних приписів нормативно-правових актів України.

Так, суд (як узагальнене поняття конституційного і судового права [6]) – 1) державний орган, який займає особливе місце у системі державної влади, а також є самостійним та незалежним від інших органів державної влади; 2)

складається із суддів, носіїв судової влади, посадових осіб, що призначаються в установленому законом порядку (особливому) і виконують свої обов'язки на професійній основі [2; 4]. Суддя – посадова особа, яка наділена усіма необхідними публічними повноваженнями щодо здійснення судової влади.

Пунктом 3 ст. 16 Закону України “Про судоустрій і статус суддів” суд визначено як державний орган, який має печатку із зображенням Державного Герба України та своїм найменуванням [3]. Статтею 15 (п. 1) цього Закону також дано визначення складу суду: справи в судах розглядаються суддею одноособово, а у окремих випадках, визначених процесуальним законом, – колегією суддів, а також за участю присяжних. Суддя, який розглядає конкретну справу одноособово, діє як суд [3].

Статтею 34 Цивільного процесуального кодексу України (від 18.03.2004 р. № 1618-IV) у судах різних інстанцій встановлено такий склад суду: а) одноособово суддя, який є головуючим і діє від імені суду, якщо інше не передбачено цим Кодексом; б) колегія у складі одного судді і 2-х присяжних, які при здійсненні правосуддя користуються всіма правами судді; в) колегія у складі 3-х суддів; г) колегія у складі не менше 3-х суддів; д) колегіально [7]. Статтею 32 Господарського процесуального кодексу України (в редакції від 16.11.2019 р.) [8] визначено склад господарського суду.

Відповідно до п. 23 ч. 1 ст. 3 Кримінального процесуального кодексу України (від 13.04.2012 р. № 4651-VI) визначено поняття судді, якщо немає окремих вказівок, у цьому Кодексі, а саме [9]: голова, його заступник, суддя Верховного Суду, Вищого антикорупційного суду, апеляційного суду, місцевих загальних судів, які відповідно до Конституції України [1] на професійній незалежній основі уповноважені здійснювати правосуддя, а

також присяжний. Визначення понять суду першої, апеляційної та касаційної інстанцій наведені у п.п. 20-22 ч. 1 ст. 3 цього Кодексу [9]. Пунктом 3 ч. 1 ст. 4 Кодексу адміністративного судочинства України (від 06.07.2005 р. № 2747-IV) визначено поняття суду у справі адміністративної юрисдикції [10].

“Грамотичне тлумачення визначає зміст закону по словах, а логічне – тлумачить слова відповідно їх змісту” [11, с. 92] (Є. Васьковский).

Встановлено, що не слід змішувати поняття “суд” та “суддя”. Ці поняття не є тотожними, особливо при застосуванні ст. 185-3 КУпАП [5]. “Суддя” (як носій судової влади) майже завжди асоціюється із посадовою особою, яка відповідно до Конституції [1] та законів України наділена публічними повноваженнями здійснювати правосуддя та виконувати свої обов’язки на професійній незалежній основі. Під “судом” можна вважати певний склад суду при здійсненні судочинства (наприклад, колегію суддів, одноособово суддю). В інших окремих випадках під “судом” розуміється певна юридична особа, яка в процесі своєї діяльності в установленому порядку взаємодіє з іншими органами державної влади чи органами місцевого самоврядування, юридичними та фізичними особами, при умові, що така взаємодія жодним чином не пов’язана із здійсненням судочинства.

Таким чином, за результатами проведених досліджень [1–11] з’ясовано, що назва ст. 185-3 Кодексу України про адміністративні правопорушення [5] потребує певного уточнення, а саме: “Прояв неповаги до суду (судді) при здійсненні судочинства”. Враховуючи викладене вище, вважаємо також за доцільне внести конкретні відповідні зміни (уточнення) і доповнення до ч. 1 ст. 185-3 КУпАП: “1. Неповага до суду (судді), що виразилась у злісному ухиленні від явки в суд свідка, потерпілого, позивача, відповідача або в непокоренні зазначених осіб та інших громадян розпорядженню головуєчого чи в порушенні порядку під час судового засідання, а так само

вчинення будь-ким дій, які свідчать про явну зневагу до суду (судді) або встановлених у суді правил ... ”.

### **Література**

1. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. (із змінами та доповненнями). URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> .
2. Про схвалення Рекомендацій щодо притягнення до відповідальності за неповагу до суду: Рішення Ради суддів України від 26.10.2018 р. № 62. URL: <http://rsu.gov.ua/ua/documents?id=80&page=5&per-page=8> .
3. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016 р. № 1402-VIII (із змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#n1589> .
4. Остафійчук Л. А. Неповага до суду і судді: спірні питання тлумачення / Л. А. Остафійчук // Перспективні напрямки розвитку сучасної юридичної науки: Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції (м. Івано-Франківськ, 20-21.03.2015 р.). У 2-х частинах. Херсон: Видавничий дім “Гельветика”, 2015. Ч. 1. С. 181–184.
5. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Кодекс України від 07.12.1984 р. № 8073-X (із змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10> .
6. Лапкін А. В. Судове право України / А.В. Лапкін. Х.: Право, 2016. 148 с.
7. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 р. № 1618-IV (із змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15> .

8. Господарський процесуальний кодекс України від 06.11.1991 р. № 1798-ХІІ (із змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12> .
9. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. № 4651-VI (із змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> .
10. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 р. № 2747-IV (із змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15> .
11. Васьковский Е. В. Цивилистическая методология: Учение о толковании и применении гражданских законов / Е. В. Васьковский. М.: АО “Центр ЮрИнфоР”. 2002. 507 с.